

CONFERENTIE STEUNPUNT GOK: 'De lat hoog... voor iedereen!', Leuven 18 september

STROOM KRACHTIGE LEEROMGEVINGEN

RONDE 1: INBREKEN IN DE KLAS... Didactische praktijken ter ondersteuning van gelijke onderwijskansen in het KLEUTERONDERWIJS

Hand-out: Screeningsinstrument 'omgaan met diversiteit' leerlingniveau

Er bestaan 3 instrumenten om leerkrachten en scholen te helpen om te werken aan de competentie "Omgaan met diversiteit".

Op leerlingniveau hebben we de sleutelcompetentie " omgaan met diversiteit " opgesplitst in 6 doelen. Bij elk doel werden een aantal subdoelen geformuleerd (om duidelijk te maken wat we onder elk doel verstaan).

"Omgaan met diversiteit"	Subdoelen
Diversiteit zien als een normaal fenomeen waar iedereen dagelijks in verschillende situaties mee te maken krijgt.	<ul style="list-style-type: none"> • De kleuters kunnen gelijkenissen en verschillen tussen mensen aanduiden. • De kleuters kunnen vindt het normaal dat er verschillen zijn tussen mensen (verschillende gezinsvormen, culturen, omgang...) • De kleuter aanvaardt de ander zoals hij / zij is.
Vooroordelen en veralgemeningen waar mogelijk en wenselijk vermijden; zich bewust zijn van elke vorm van discriminatie.	<ul style="list-style-type: none"> • De kleuters zijn zich bewust van veralgemeningen. • De kleuters herkennen vormen van afwijzend reageren op het anders-zijn van mensen. • De kleuters herkennen vormen van waardierend reageren op het anders-zijn van mensen. • Kleuters reageren niet afwijzend t.o.v. iemand die anders is.
Gebeurtenissen, contexten en personen vanuit verschillende perspectieven bekijken	<ul style="list-style-type: none"> • De kleuters kunnen verschillende perspectieven herkennen. • De kleuters weten wat hun eigen perspectief is en kunnen hun perspectief uiten. • Kleuters kunnen zich inleven in een ander perspectief.
Functioneren in verschillende contexten, steeds wisselende omstandigheden en nieuwe situaties.	<ul style="list-style-type: none"> • De kleuters passen hun gedrag aan aan de situatie. • De keuters passen hun gedrag aan naargelang met wie ze praten. • De kleuters hebben weinig moeite met goed voorbereide veranderingen.
Kiezen voor dialoog en	<ul style="list-style-type: none"> • De kleuters zijn bereid om met iedereen samen te werken.

samenwerking	<ul style="list-style-type: none"> • De kleuters luisteren naar elkaar. • De kleuters komen op voor hun eigen mening. • De kleuters werken samen aan een <u>gemeenschappelijk</u> doel.
Leren van andermans visies, ervaringen en competenties	<ul style="list-style-type: none"> • De kleuters hechten waarde aan de mening van anderen. • De kleuters zijn leergierig. • De kleuters aanvaarden hulp van anderen. • De kleuters vragen hulp aan anderen. • De kleuters stellen hun eigen denken en gedrag bij naargelang wat anderen zeggen. • De kleuters stellen hun eigen denken en gedrag bij naargelang wat anderen doen.

Bij elk doel zijn er:

- **Activiteiten** (om na te gaan in welke mate de kleuters het doel beheersen)
- **Observatielijsten** (hoe kun je het doel in de dagelijkse praktijk observeren?) Opm. niet enkel in de klas, ook op speelplaats, tijdens uitstappen, ...
- **Evaluatieschema's** (als leidraad om te evalueren)
- Voorgestelde **acties** om te werken aan het doel. (verwijzingen naar screeningsinstrument leerkracht, materialen, activiteiten en andere links, ...)

Doelen	Subdoelen	Activiteit	Observatie / Evaluatie	Analyse	Acties
5. Kiezen voor dialoog en samenwerking	De kleuters zijn bereid om met iedereen samen te werken. De kleuters luisteren naar elkaar. De kleuters komen op voor hun eigen mening. De kleuters werken samen aan een gemeenschappelijk doel.	Memory	Mogelijkheden en tips	Analyse van de resultaten: hoe doen je leerlingen het?	Links met screeningsinstrument leerkracht, activiteiten, materiaal & andere links.

Voorbeeldactiviteit uit het **leerlingeninstrument**¹:

Activiteit "Memory"

Korte beschrijving: de kleuters krijgen een blad met veertien voorwerpen die ze moeten memoriseren. Nadien dienen ze uit vijventwintig voorwerpen aan te duiden welke voorwerpen ze zonet zagen. Na afloop wordt de taak klassikaal besproken.

Vormen groepen en maken afspraken

Verdeel de klas in groepjes van een viertal kleuters. Kies voor **heterogene groepjes** (naargelang taalvaardigheid, geslacht, status, ...). Als de kleuters niet gewoon zijn om samen te werken, kan je ze ook per twee plaatsen. Maak bij voorkeur geen groepjes van drie omdat dan de kans bestaat dat er één kleuter niet wordt betrokken bij de activiteit.

Geef elke kleuter **een taak**. Zo kan er een kleuter verantwoordelijk zijn voor het ophalen en brengen van het materiaal, een kleuter die op het blad de voorwerpen kan aanduiden die worden herkend (deze kleuter beslist niet alleen, maar doet dit in overleg!), een kleuter die erop let dat iedereen iets zegt of de kans krijgt om iets te zeggen en een kleuter die na afloop kan vertellen hoe het samenwerken verliep.

Sta voldoende lang stil bij de verschillende **afspraken**. Eventueel kan je de kleuters een pictogram geven als geheugensteuntje (respectievelijk een prent van materiaal / een stift / een micro / een spion). Of kan je samen met de kleuters pictogrammen creëren voor de overeenkomstige taken.

Als je gewoon bent te werken met clim, kan je de kleuters één van de verschillende rollen geven: organisator, materiaalmeester, verslaggever, planner of bemiddelaar en werken met de overeenstemmende pictogrammen.

Activiteit zelf

Geef "de materiaalmeester" van elk groepje een overzicht van veertien voorwerpen (A4). Het is de bedoeling dat de kleuters onthouden welke voorwerpen er op het overzicht / de foto's staan. Ze krijgen hiervoor een halve minuut. Je zal merken dat het niet altijd onmiddellijk duidelijk is over welk voorwerp het gaat. Dit om discussie uit te lokken. Als je werkt met kleinere groepjes kan je het aantal voorwerpen verminderen of de kleuters meer tijd geven om de voorwerpen te memoriseren. Na afloop brengt de materiaalmeester het blad naar de leerkracht. De kleuters krijgen nu een overzicht van vijftwintig voorwerpen (A3). Het is de bedoeling dat elk groepje aanduidt welke voorwerpen ze daarnet gezien hebben. Ze doen dit door een cirkel rond elk voorwerp te trekken. Herhaal nogmaals dat het de bedoeling is dat elke kleuter meewerkt aan de activiteit en dat de kleuters samen beslissen welke voorwerpen er worden aangeduid (en dus niet diegene met de stift in de hand).

¹ Instrument om competentie 'Omgaan met diversiteit' bij leerlingen te observeren en evalueren, gelinkt aan manieren om aan de competentie te werken

Wanneer de kleuters bezig zijn, let je erop om kleuters die goed samen werken en hun taak goed uitvoeren een pluim te geven.

Na een tiental minuten, vertel je de groepjes dat één kleuter nog eens naar het eerste blad mag komen kijken. De groepjes bepalen zelf welke kleuter dit doet. Vertel dit niet op voorhand, want anders loop je het risico dat de kleuters niet hun best doen om de foto's te memoriseren en geen discussie voeren over welke voorwerpen er nu wel of niet aanwezig waren omdat ze weten dat er toch nog iemand mag gaan kijken naar de foto's.

De kleuters krijgen nog even de tijd om hun antwoorden aan te passen.

Evaluatie

Na de activiteit, controleren de groepjes zelf hoeveel voorwerpen ze goed hebben. Overloop kort wat de resultaten van elk groepje waren. Bij de bespreking van de resultaten, laat je de kleuters zelf vertellen wat ze moeilijk en wat ze gemakkelijk vonden. Vonden ze het nuttig dat er nog eens naar het eerste blad gekeken mocht worden?

Laat de kleuters ook zelf de activiteit evalueren. Laat de kleuters bvb. zelf zeggen hoe ze het proces van samenwerking ervaren:

- Werkte iedereen mee?
- Wou iedereen samenwerken met elkaar?
- Luisterden de anderen naar jou als je iets zei?
- Heeft iedereen gezegd welke foto's hij of zij herkende?
- Hebben jullie op voorhand bepaald hoe je aan de opdracht zou beginnen?
- Wie besliste welke foto's er werden aangeduid?
- Heeft elke kleuter zijn rol opgenomen?

Mogelijke acties

Om kleuters beter te leren samenwerken en communiceren, is het belangrijk dat er situaties gecreëerd worden waarin kleuters daadwerkelijk met elkaar moeten samenwerken en communiceren. Dit kan je doen door in je lessen gebruik te maken van **interactieve werkvormen**.

Om interactief te werken is er nood aan een **positief en open klasklimaat**. Om dit te bekomen, is het belangrijk dat de kleuters elkaar leren waarderen, bereid zijn elkaar te helpen en ervan overtuigd zijn dat ze samen veel kunnen bereiken. De kleuters dienen te werken aan een aantal attitudes die het samenwerken bevorderen bvb. 'iedereen kan iets, niemand kan alles'. (Bekijk ook Vleurick, A. & Paelman, F. (red.) e.a. (2006). Een CLIMrek naar intercultureel leren. p29. Steunpunt Intercultureel Onderwijs, Universiteit Gent. Uitgeverij De Boeck nv, Antwerpen.)

Wanneer je coöperatieve werkvormen gebruikt, is het belangrijk om stil te staan bij de samenstelling van je groepen. Bij de **groepsindeling** heb je best aandacht voor de sociale relaties (welke status hebben de verschillende kleuters?, komen deze kleuters met elkaar overeen?) en de verschillende competenties van de kleuters. Kijk niet enkel naar de schoolse vaardigheden (praten, sorteren, tekenen, knippen, ...), maar ook naar andere competenties (creativiteit, inlevingsvermogen, ...) Je probeert je groepen zo te vormen dat alle kleuters iets aan de taak kunnen bijbrengen.

Kleuters laten samenwerken vergt voorbereiding. Je houdt best rekening met de mate waarin kleuters zelfgestuurd kunnen werken. De hoeveelheid **ondersteuning** die kleuters nodig hebben is nl. hiervan afhankelijk. Zo kan je tijdens groepswerken structuur aanbieden door het gebruik van pictogrammen, door duidelijke instructies te geven, gebruik van rollen, ... Anderzijds dienen de opdrachten die je voorziet, **uitdagend** genoeg te zijn om er samen werk van te willen maken.

Het is belangrijk dat kleuters goed weten wat van hen verwacht wordt. Een manier om ervoor te zorgen dat de kleuters dit weten, is het **samen bepalen** wat de **uitkomst** van een bepaalde opdracht moet zijn.

(Meer tips, informatie en activiteiten om te werken aan het doel 'Kiezen voor dialoog en samenwerking' in het leerlinginstrument 'Omgaan met diversiteit')

Voor meer tips en meer informatie om te werken aan de competentie 'Omgaan met diversiteit' en het creëren van een krachtige leeromgeving, verwijzen we naar de **instrumenten 'Omgaan met diversiteit'** (<http://www.steunpuntgok.be/kleuteronderwijs/materiaal/screeningsmateriaal/themaspecifiek.aspx>) en naar de materialen op de website van **Steunpunt GOK** (www.steunpuntgok.be).